

AHI EVRAN MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ
11. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ KONUSU ANLATIMI

1. ÜNİTE:

HİKÂYE (ÖYKÜ)

Hikâye, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayları veya durumları ilgi çekici bir biçimde anlatan kısa yazılardır. Hikâye, insan yaşamının bir bölümünü yer ve zaman kavramına bağlayarak ele alan düzyazı türüdür. Bir hikâyede olay ya da durum söz konusu olmalı; kişilere bağlanmalı, olay ya da durumun ortaya konduğu yer ve zaman belirtilmeli; bunlar sürükleyici ve etkileyici bir anlatımla ortaya konmalıdır.

Not: Öyküde, olayın geçtiği yer sınırlı, anlatım özlü ve yoğundur. Karakterler belli bir olay içinde gösterilir. Bu karakterlerin de çoğu zaman sadece belli özellikleri yansıtılır.

Hikâyenin yapı unsurları: Olay örgüsü, kişiler, mekan ve zaman...

Hikâyede Plan: Serim, düğüm, çözüm

HİKÂYENİN UNSURLARI

Olay:

Olay, anlatmaya bağlı edebî metinlerin en önemli ögesidir. Edebî metinlerde anlatılan olaylarla gerçek hayatta bire bir karşılaşmak mümkün değildir. Çünkü anlatılanlar kurgulanmış olaylardan ibarettir.

Edebî metinlerdeki gerçekliğin doğal gerçeklikten farkı, "**kurmaca bir gerçeklik**" olmasıdır.

Kişiler:

- Öyküdeki olayları ya da durumları kişi veya kişiler yaşar.
- Öyküde kişi sayısı azdır.
- Öyküdeki kişilerin fiziksel ve ruhsal durumları uzun uzun anlatılmaz; sadece olayla ilgili belirgin yönleri verilir.
- Öykü kişileri yalnızca insanlar arasından seçilmez.
- Canlı, cansız bütün varlıklar öykünün kişisi olabilir.

Zaman:

- Olayların başlaması, gelişmesi, son bulması belli bir zamanda olur.
- Bazı öykülerde zaman verilmez, sezdirilir.
- Öykücü zamanı bir düzen içinde vermeyebilir.

- Olayın veya durumun son bulmasından başlayarak olayın başlama noktasına doğru gelinebilir.

Mekan (Yer):

- Öykülerde olay veya durum belli bir yerde geçer.
- Çevre, uzun betimlemelerle verilmez; öyküyü ilgilendiren yönüyle verilir.
- Olay veya duruma bağlı olarak öyküdeki yer değişse de çevre betimlemesi kısa tutulur.

Çatışma:

Hikâyede olay **iki zıt gücün mücadelesi** şeklinde ortaya çıkar. Bu mücadele kişiler arasında olabileceği gibi, aynı kişide de toplanabilir. Bu durumda çatışma daha çok kişinin kendi içinde olur. Yani psikolojik bir özellik gösterir. Hikayelerde çoğunlukla bir çatışma söz konusudur. Hemen her hikâyeye bir çatışma yani bir problem üzerine kuruludur. **Örneğin** bir hikâyede cinayetten söz ediliyorsa cinayeti kimin işlediği, amacı, çevresindekilere karşı tavrı ya da vicdanıyla mücadelesi bir çatışma halinde verilir. **Çatışma**, hikayedeki kişi ya da kişilerin çevresiyle olabildiği gibi kendi iç dünyasında da olabilir. Hikâyeye kişilerin çevresiyle olan çatışmasına **dış çatışma**, kendi iç dünyası, vicdanıyla olan çatışmasına ise **iç çatışma** adı verilir.

Dil ve Anlatım:

- Öyküde akıcılığı sağlayan dildir.
- Bu da yazarın dili kullanma yeteneğine bağlıdır.
- Dilin kullanımı yazardan yazara değişir; çünkü her yazarın üslûbu farklıdır.
- Öykü, ya birinci tekil kişinin ağzından ya da üçüncü tekil kişinin ağzından anlatılır.
- Öyküde bütünlüğü sağlayan öğelerden biri de dil ve anlatımdır.

Not: Bir öykü yazarının dil ve anlatım özellikleri belirlenirken cümle yapıları, kelime kadrosu, akıcılık, nesnellik, öznellik, duygusallık, coşkunluk gibi hususları dikkate almak gerekir.

Anlatıcı: Anlatıcı, edebî metinlerde anlatıcı, kurmacanın sınırları içinde varlığından söz edilen kişidir. Anlatıcı, yazar ile kurmaca metin arasındaki kişidir. Üç çeşit anlatıcının bakış açısı vardır:

- **a) Kahraman Anlatıcı Bakış Açısı:** Bu bakış açısında anlatıcı, eserin kişilerinden biridir.
- **b) Gözlemci Anlatıcı Bakış Açısı:** Gözlemci anlatıcı olayların akışını etkilemez, yalnızca bir aktarıcıdır. Amacı okuyucunun anlatılanları daha iyi anlamasını sağlamaktır.
- **c) İlahi Anlatıcı Bakış Açısı:** Anlatıcının her şeyi bilip her şeye hâkim olduğu bakış açısıdır. Anlatıcı, kahramanların zihinlerine ve iç dünyalarına girer.

HİKÂYE TÜRLERİ

Durum (Kesit) Hikayesi:

- Bir olayı değil günlük yaşamın herhangi bir kesitini ele alıp anlatan öykülerdir Serim, düğüm, çözüm planına uyulmaz
- Belli bir sonucu da yoktur.
- Merak ve heyecandan çok duygu ve hayallere yer verilir; fikre önem verilmez, kişiler kendi doğal ortamlarında hissettirilir.
- Olayların ve durumların akışı okuyucunun hayal gücüne bırakılır.
- Bu tarzın dünya edebiyatında ilk temsilcisi Rus yazar Anton Çehov olduğu için “Çehov Tarzı Hikaye” de denir.
- Bizdeki en güçlü temsilcileri: Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esendal ve Tarık Buğra’dır.

Olay öyküsü “Maupassant tarzı öykü”

- Bu tarz öykülere “klasik vak’a öyküsü” de denir.
- Bu tür öykülerde olaylar zinciri, kişi, zaman, yer ögesine bağlıdır.
- Olaylar serim, düğüm, çözüm sırasına uygun olarak anlatılır.
- Olay, zamana göre mantıklı bir sıralama ile verilir, düğüm bölümünde oluşan merak, çözüm bölümünde giderilir.
- Bu teknik, Fransız sanatçı Guy de Maupassant (Guy dö Mopasan) tarafından geliştirildiği için bu tür öykülere “Maupassant tarzı öykü” de denir.
- Türk edebiyatında bu tarz öykücülüğün en büyük temsilcisi Ömer Seyfettin’dir. Ayrıca Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Necati Cumalı, Talip Apaydın da olay türü öykücülüğünün temsilcileri arasındadır.

OLAY VE DURUM HİKAYESİ FARKLARI

(Olay Hikâyesi)	(Durum Hikâyesi)
Serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşan düzenli bir planı vardır.	Serim, düğüm, çözüm planına uyulmamıştır.
Olay ağırlıklıdır.	Durum ağırlıklıdır.
Merak ögesi canlı tutulmuştur.	Merak ögesi ön plana çıkarılmamıştır.
Hikâye beklenmedik bir sonla bitirilmiştir.	Hikâyede bitmemişlik duygusu söz konusudur.

(BURAYA KADAR OLAN KONULAR ÖNCEKİ YILLARIN TEKRARI NİTELİĞİNDEDİR.)

CUMHURİYET DÖNEMİ HİKAYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Milli Edebiyat'la başlayan halka inme, Anadolu'yu tanıma çabası bu dönemin edebiyatında ana ilkelerden olmuş, Türk halkının her kesimi edebiyata girmiştir. Artık edebiyat İstanbul'un sınırlarını tamamen aşmıştır.
- Gözlemci ve gerçekçi bir anlayışla eser verilmiştir.
- Konular ülkemizin ve insanımızın somut koşullarından çıkarılmıştır.
- İnsanımızın gerçeklerine eğilme esastır.
- Olayların yaşandığı çevre oldukça genişlemiştir.
- Süssüz, anlaşılır, akıcı bir dil kullanılmıştır.
- Anadolu ve Anadolu halkı, maziyle hesaplaşma, işçi-işveren ilişkileri, bireyin iç dünyası, yoksulluk vb. temalar işlenmiştir
- 1946-1980 arası dönemde bu temalara yenileri de eklenmiştir.

1923- 1940 YILLARI CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE

- Millî Edebiyat sanatçılarının da eser vermeye devam ettiği Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında daha çok, **gözlemci gerçekçiliğe** dayalı hikâyeler yazılmıştır. Bu dönemde bazı sanatçılar hikâyelerinde toplumsal konuları, **Cumhuriyet devrimlerini, yeni kurum ve değerleri ele alırken bazıları da bireyin iç dünyasını esas alan hikâyeler** yazmıştır.
- Hikâye bu dönemde bağımsız bir tür olarak görülmüş, olay hikâyesi tarzında hikâyelerin yanında Memduh Şevket Esental'la başlayan ve Sait Faik Abasıyanık'la devam eden durum hikâyeleri yazılmaya başlanmıştır.
- Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin gibi Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarının roman yazarları, hikâye türünde de eserler yazmışlardır. Ancak dönemin ilk yıllarında hikâye türüne daha çok ağırlık veren yazar, **Reşat Nuri Güntekin**'dir.
- Reşat Nuri'yi izleyerek ilk hikâye kitaplarını 1923 - 1940 yıllarında yayımlayan yazarlar **Kenan Hulusi Koray, Sadri Ertem, Sabahattin Ali ve Sait Faik Abasıyanık**'tır.
- Bu dönemde sanatın toplum üzerinde bir işlevinin olması gerektiği düşüncesi egemen olmaya başlamıştır. Bu anlayışla da hikâyeler yazılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde hikaye yazarları ve eserleri: Reşat Nuri Güntekin'in *Leyla ile Mecnun*; Fahri Celalettin Göktulga'nın *Telak-ı Selase*; Ercüment Ekrem Talu'nun *Teravihten Sahura*; Nahid Sırrı Örik'in *Eski Resimler*; Sadri Ertem'in *Bacayı İndir Bacayı Kaldır*; Memduh Şevket Esental'in *Otlakçı, Pazarlık*; Sabahattin Ali'nin *Ses, Kamyon*; Sait Faik Abasıyanık'ın *Son Kuşlar, Lüzumsuz Adam* adlı eserleri tanınmış hikâye örneklerindedir.

1940 - 1960 YILLARI CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE

- **1940 - 1960 yılları** Cumhuriyet Dönemi'nde ele alınan konuların çeşitliliği artmış, daha çok gözleme dayanan gerçekçi hikâyeler yazılmıştır.
- **Anadolu'ya, halkın yaşamına** ağırlık verilmeye başlanmıştır.
- Bu dönemin hikâyelerinde "**millî-dinî duyarlılık**", "**toplumcu-gerçekçi anlayış**" ve "**bireyin iç dünyasını esas alan anlayış**" gibi bazı eğilimler görülmektedir.
- 1940'lı yıllarda Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun durumu, İkinci Dünya Savaşı sonrası toplumsal sorunlar hikâyelerde işlenmiştir.
- Bu dönemde **Aka Gündüz, Bahaeddin Özkişi** gibi sanatçılar **millî-dinî duyarlılığı yansıtan hikâyeler** yazmışlardır. Millî-dinî duyarlılığı yansıtan eğilimdeki yazarlar hikâyelerde **Millî Mücadele, Doğu-Batı çatışması, ahlaki bozukluklar** gibi konuları ele almışlardır.
- 1950'li ve 1960'lı yıllarda daha çok yazar ve eser ortaya çıkmıştır. Memur, işçi, köylü, kasabalı ve şehirlerin kenar mahallelerindeki insanların sorunları toplumcu-gerçekçi yönelimle hikâyelerde işlenmiştir. Sadri Ertem, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Fakir Baykurt, Samim Kocagöz, Talip Apaydın gibi yazarlar bu yönelime bağlı eserler vermişlerdir.
- Sonraki zaman dilimlerinde insanın yaşam kavgası, kadının toplumdaki yeri ve çocuklar önem kazanmaya başlamış; **Peyami Safa, Memduh Şevket Esendal, Tarık Buğra, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Sabahattin Kudret Aksal** gibi yazarlar bireyin iç dünyasını esas alan anlayışla insan gerçekliğini **psikolojik** yönüyle yansıtan hikâyeler yazmışlardır.

Toplumcu-Gerçekçi Sanatçılar:

- **Orhan Kemal;** eserlerinin hemen hepsinde toplumsal yapıdaki çelişkileri ustaca vurguladı.
- **Samim Kocagöz'**ün roman ve hikâyelerinin konusunu Aydın-Söke yöresinde yaşayan halkın yaşamı ve ekonomik şartları oluşturur. "Sanat hayat içindir!" anlayışıyla toprağa bağlı yaşam, makineleşmeden dolayı işsiz kalan insanlar, pamuk ve tütün tarlalarında karnını doyurmaya çalışan işçiler eserlerinin ana konularını oluşturur. Toplumcu-gerçekçi yazar; güçlü gözlemlere dayanarak kasaba ve köy insanların sorunlarını, duygularını ve günlük yaşamlarını anlatır.
- **Kemal Bilbaşar;** yapıtlarını kasaba ve köylerde yaşayan, çok çalışan ama az mutlu olan insanların hayatını anlatmak için yazdığını söyler. Çağa ayak uyduramayan köylülerin

sorunlarını işlerken özellikle Doğu Anadolu'daki feodal toplum yapısına ışık tutan eserler kaleme almıştır.

- **Kemal Tahir**; romanlarıyla Anadolu insanının yaşamını, sorunlarını, töre ve inançlarını toplumsal – gerçekçi bir bakış açısıyla sergiledi.
- **Yaşar Kemal**; yapıtlarında Torosları, Çukurova'yı, Çukurova insanının acı yaşamını, ezilişini, sömürülüşünü, kan davasını, ağalık ile toprak sorununu çarpıcı bir biçimde ortaya koyar.
- **Fakir Baykurt**; romanlarında Türkiye'deki köylü yaşamını halkçı ve devrimci bir bakış açısıyla ele aldı.
- **Aziz Nesin**; öykülerinde Türk toplumunu ayrıntılarıyla yansıttı.

Milli ve Dini Duyarlılıkları Yansıtan Hikâye Özellikleri, Temsilcileri

- Milli Edebiyat Akım'ının devamı gibi algılanabilecek bu eserlerde **Anadolu, savaş yılları, geleneksel değerler, milli motifler, ahlaki hassasiyetler milli kültür ve tarihi bilinci** ön plandadır.
- Geçmişimizdeki kültürel zenginlikler, kahramanlıklar, dini hassasiyetler, İstanbul'un geleneksel sosyal dokusundan kesitler işlenmiştir.
- Milli kaynaklardan, **Türk mitolojisinden, destanlardan** etkilenecek idealize edilmiş karakterlere yer verilmiştir.
- **Maupassant tarzı** (olay hikayesi) yazılmıştır, merak unsuru ön plandadır.
- Olay hikayesinin planına (serim-düğüm-çözüm) uyulmuştur.
- Eserlerde **sade, yalın, sıcak ve şiirsel bir üslup** kullanılmıştır.
- Din duygusunun ön plana çıkarıldığı eserlerde **dini yaşama ait unsurlar, iç huzur, İslamiyet'in birey üzerindeki olumlu etkileri** anlatılmıştır.
- Hikayelerde **gerçekçi betimlemelere** yer verilmiştir.
- Hikayelerde yazarlar bir ana fikri savnumuş, bu ana fikri kahramanlar üzerinden vermeye çalışmışlardır.
- **Hüseyin Nihal Atsız, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Sevinç Çokum** millî ve dinî duyarlılıkları yansıtan hikâyeler yazmışlardır.

Mustafa Necati Sepetçioğlu Malazgirt zaferinden (1071) başlanarak Osmanlı'nın fetret devri ve İstanbul'un fethine kadar Türk tarihi konu alırken, diğer romanlarında günümüz Türkiye'sinde yaşanan toplumsal değişim ve sonuçları işlemiştir.

Dönem yazarlarından **Sevinç Çokum**'un "**Bir Eski Sokak Sesi**" adlı eseri ilk hikâyelerini oluşturur. Şiirli anlatımın esas olduğu eserde şehrin dar ve eski sokaklarının insanlarını oldukça zengin iç dünyalarıyla anlatır. **Rozalya Ana**", Sevinç Çokum'un İstanbul öykülerinden farklı olarak Kırım'dan, Anadolu kent ve köylerinden görüntüler taşıdığı son öykü kitabıdır.

Hüseyin Nihal Atsız; Türkçülük hareketinin önde gelen temsilcilerindendir. Tarihi romanlar yazmıştır. Coşkun bir anlatımı, zengin bir hayal gücü vardır. Eserlerinde geçmişimizdeki kültürel zenginlikleri, kahramanlıkları başarılı bir şekilde anlatmıştır. Düşüncelerini çıkarmış olduğu Atsız Mecmua, Orhun, Orkun, Ötüken dergilerinde yayımlamıştır.

Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Hikayeler (1940-1960) Özellikleri, Temsilcileri

- Edebiyatımızda 1930'lardan sonra bu tip hikayeler gelişmeye başlamıştır.
- Kişinin iç dünyasındaki gelgitleri ele alır.
- Yazarlar, olaylardan ve insanlardan hareketle bireyin psikolojisini aktarmaya çalışmışlardır.
- Bireyin iç dünyasını esas alan hikayelerde **bunalım, yabancılaşma, bireyin toplumla hesaplaşması, yalnızlık, sıkıntı, bilinçaltı, bireysel sorgulamalar, evrenin düzeni** gibi konular ele alınır. edebiyatfatihi.net
- Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde anlatılan mekanlar, bahsedilen olaylar, dile getirilen zamana dilimi bireyin üzerindeki etkisiyle beraber okuyucuya sunulmuştur.
- Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde yerine göre daha **sanatsal ve kapalı bir dil** kullanılmış, çağrışımlara yer verilmiştir.
- **Psikoloji ve psikiyatriden** faydalanmışlardır.
- **Bilinç akışı ve iç konuşma** gibi teknikler kullanmışlardır.

Temsilcileri: Haldun Taner, Tarık Buğra, Sabahattin Kudret Aksal, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Samiha Ayverdi, Oktay Akbal, Mustafa Kutlu

Modernist Hikayeler Özellikleri, Temsilcileri

- Modernist eserlerde toplumdaki değer çatışmaları, bireyin bunalımları, karmaşık ruh hali, yerleşik değerlere isyan, şiire özgü söyleyişlerden de yararlanarak, çağrışımlara açık bir biçimde sembollerle anlatılır.
- Dil ve anlatımda geleneksel tekniklerin dışında arayışlara gidilir.
- Modernizmi esas alan metinlerde alegorik anlatıma önem verilir.
- Yazarlar insanı çevreleyen toplumsal dünyayı yalın bir biçimde anlatmaktan kaçınırlar.
- Modernizmi esas alan hikâyelerde olay olmakla birlikte esas olan, olayın birey üzerindeki etkisini anlatmaktır.
- Modernizmi esas alan eserlerde yalnızlık, toplumdaki kaçış, geleneksel değerlere başkaldırı gibi konular işlenir.
- Modernizmi esas alan eserlerle bireyin iç dünyasını esas alan eserler arasında insan psikolojisine yaklaşım bakımından yakınlıklar vardır.

- Modernizmi esas alan eserler, varoluşçuluk akımından etkilenmiştir. Varoluşçuluğa göre, dünyadaki diğer varlıklardan farklı olarak önce var olan sonra ne olduğu belirlenen birey kendi özünü arar, kendisi olmaya çabalar, bu bakımdan birey yaşadığı toplumla da çatışma içindedir.

Temsilcileri: Yusuf Atılgan, Oğuz Atay, Orhan Pamuk, Sait Faik Abasıyanık, Bilge Karasu, Nezihe Meriç, Vüsat O. Bener, Haldun Taner, Tahsin Yücel, Füzûzan, Adalet Ağaoğlu, Memduh Şevket Esenal, Rasim Özdenören, Selim İleri, Buket Uzuner, Oya Baydar, İhsan Oktay Anar, Leyla Erbil, Latife Tekin

Hikaye incelemesi 1

Kamyon

Kamyon, Zincirli Han'ın dar ve basık kapısından, yan duvarlara sürtünüp sıvaları dökerek ve üzerine bağlanmış sepetlerle çuvaları dört tarafa fırlatarak ıkına sıkına çıktı. Şoför bir eliyle direksiyona yapışmış, dört metre genişliğindeki sokağın karşı tarafındaki berber dükkanlarına girmeden sola manevra yapabilmeye uğraşiyor, öteki eliyle de ağzına peynirli pide tikiyordu. Toz, çamur, benzin, makine yağı tabakalarının altında elbisesinin ve yüzünün rengi pek belli olmayan şoför yamağı arka tarafta durmuş, iki yana koşarak şoföre:

-İleri!.. Geri!.. Yana!..- diye işaretler veriyor, bir taraftan da soğan ekmek tikiyordu. Kamyon, içindeki yirmi iki müşterisiyle beraber sokağa çıkıp biraz ilerledikten sonra durdu. Uzaktan doğru koşup gelen bir çocukla, otomobilde heybesini bacaklarının arasına almış değirmi sakallı birisi fiskos edip konuşmaya başladılar. Ara sıra duyulan -Buğday, veresiye defteri, şinik, sekiz metre kara dimi...- gibi sözlerden, İzmir'e giden manifaturacının, oğluna; dükkan idaresi ve köylülerle veresiye muamelesinin şekli hakkında son talimatı verdiği anlaşılıyordu. İki de birde sabırsızlıkla arkasına dönüp bakan şoföre şöyle bir başını çevirip:

- Dur azıcık... patlamadın a!..- diyor; sonra gözlerini müşterilerde de gezdirerek sözünün yalnız şoföre değil, başka sabırsızlananlar varsa onlara da dokunur olduğunu anlatmak istiyordu.

Bu sırada, sırtında eski bir heybe ile çok genç bir köylü otomobile yaklaştı; tereddüt eder gibi bir müddet şoföre baktıktan sonra:

- İzmir'e mi?- diye sordu.

– Oraya!..-

– Beni de alır mısınız?-

– Yer yok!..-

Delikanlı hemen arkasını döndü, uzaklaşmaya başladı. Fakat şoförün penceresine dayanarak ona birtakım şeyler havale eden esmer, uzun boylu, sıırım gibi incelmış boyunbağlı birisi arkasından bağırdı:

– Gel buraya! Hey... Delikanlı!..-

Köylü döndü. Esmer, uzun boylu adam şoföre:

– Ne diye yer yokmuş, arkada bir yere sıkışmıştır!..- dedi.

Bu adam kamyonun sahibi idi. Şoför yüzünü buruşturarak indi. Delikanlıdan yarım lira peşin aldı. Sonra, arabanın arka kapağını gevşeterek eğri bir şekle koyan ve üzerine çullarını seren öteki köylüleri sıkıştırıp, yeni gelene bir yer açtı. Zaten dizleri üzerine çömelerek ancak sığılabilen yolcular hem; -olmaz, buraya nasıl sığar!- diye söyleniyorlar, hem de her setre pantollunun emrine itaate alışık bir tavırla birbirlerini iterek yer açıyorlardı. Genç köylü bir kıyıya çömeldi, heybesini altına aldı ve kamyon, hızla bir sarsıldıktan sonra yürüdü.

Şoförün yanında oturan siyah elbiseli, gümüş çerçeveli gözlük takmış; yaşlıca, sünepe tavırlı bir adam -Beyşehir taraflarına dava toplamaya giden bir avukat- başını arkaya çevirerek! -Uğurlar olsun cümlelere!- diye bağırdı. İçerdekiler hepsi birden aynı sözü tekrarladılar. Konya'dan çıkıp Beyşehir'e giden yolun başlangıcındaki dik yokuşu tırmanmaya başlayınca, herkes yanındaki ile veya çaprazlama ta öbür baştaki biriyle lafa koyuldu; birkaç kişi yalnız cigara içip dumanını savuruyordu. Birbiri arkasına dizili tahta sıralarda oturmayıp yarım lira eksliğine en arkada yere çömelene ve kamyonun şiddetle sarsılan bu kısmında ikide birde, başlamak üzere olan uykularından fırlatılan köylüler, cigara da içmeyerek, boş gözlerle bakıyorlardı.

..

Sonradan gelen genç köylü ilk defa otomobile biniyordu. Benzi sapsarıydı. Bunun yarısı alışmadığı bir şeyde hızlı hızlı götürülmenin verdiği heyecan ve korkudan, yarısı da başka bir şeyden geliyordu.

Konya'ya bir saat ötedeki bir köyden olan bu delikanlı otomobile binmişti, İzmir'e gidecekti. Araba İzmir'e gelince şoför yolcuları selamtlemeden evvel nedense yol parasının üstünü toplamak adetindeydi. Bunu genç köylü de biliyordu, fakat yazık ki şoförün bu isteğini yerine getirecek vaziyette değildi. Yanında beş parası bile yoktu.

Mahsuller para etmeyince, vergiler ödenmez hale gelince, evde tuz, gaz tükenip yerine yenisini koyamayınca oğul babasını bir kenara çekmiş:

– Baba, ben gidip şehirlerde çalışayım. Bak, köyün yarısı gitti, İzmir'de çok iş varmış. Fabrikalarda adamına göre yarım lira yevmiye bile veriyorlarmış. Kışın burada kalıp yük olacağıma, gidip ekmeğimi ararım, harman zamanında gene gelir, tarlada çalışırım...- demişti. İhtiyar babası akli ermediği ve fakirlikten söz söyleyemez, fikir ortaya atamaz hale geldiği için peki dedi. Ve on sekiz yaşındaki delikanlı, bundan evvel İzmir'e gidip gelenlerden akıl danışmaya gitti.

İzmir'e gitmek için evvela Konya'dan otobüse binmek lazımdı. Beyşehir, Karaağaç, Ödemiş üzerinden iki üç günde varılıyordu. Yol parası beş lira idi. İzmir'e varınca hemşerileri bulup, ötesini onlardan öğrenmek lazımdı.

Delikanlı bunun üzerine yol parası tedarikine çıktı. Fakat evindeki eski bir çifteye bir liradan fazla veren bulunmadı. Beş lira gibi mühim bir parayı köyde bir araya getirebilmek, bir hafta uğraştığı halde, mümkün olmadı. Ne yapacağını şaşırılmış bir halde iken bakkalın oğluna rastladı. Bu çocuk bir zamanlar babasının yanından kaçıp şoför muavinliği yapmıştı. Kendisine akıl öğretti:

– Ülen, sen deli misin? Otomobile de para mı verilirmiş?..- dedi ve ona, şoföre yarım lirayı peşin verdikten sonra bir daha beş para vermemesini, İzmir'e yaklaştıkları zaman usulca arkadan atlayarak tüymesini ve İzmir'e yayan girmesini söyledi.

Yalnız şunu da ilave etti:

– Amanın tetik ol, İzmir’e girmeden otomobili durdurup yol parasını toplarlar. Sen daha evvel atlamazsan yandığın gündür. Şoförler seni yatırıp suyunu çıkarana kadar döverler, üstelik de don gömlekten gayri neyin varsa alırlar...-

İşte bu on sekiz yaşındaki köylü delikanlısı, cebindeki elli kuruşu peşin verdikten sonra, böylece on parasız otomobile binmiş, İzmir’e ameleliğe gidiyordu.

Yolculuğun ikinci günü akşamına doğru genç köylü olduğu yerde rahat oturamamaya başladı. Yola çıkaldan beri açtı. Köyden beraber aldığı azıcık yufkayı daha biner binmez yemişti. Yanı başında kuru ve siyah bir ekmeği ağır ağır geveleyen köylülere yutkunarak bakıyor, sanki başı dönüyormuş gibi gözlerini kapayarak kafasını kamyonun sarsılan tahtalarına dayıyordu. Sonra birdenbire irkiliyor, yerinden azıcık doğrularak öne, şoföre doğru bakıyor, tekrar sıkıştığı yere büzülüyordu. İçinde, otomobil ilerledikçe büyüyen bir korku ona ara sıra açlığını unutturuyor, yahut açlıkla karışarak onu sersemletiyordu. İzmir’e yaklaştıklarını yolcuların konuşmalarından anlamıştı. Fakat ne kadar yaklaştılar? Atlayacak, kaçacak zaman geldi mi? Eğer daha çok varsa bu Allah’ın dağlarında gece yarısı yolu nasıl bulacak, buralarda nasıl geceleyecek? Ya candarmaların eline düşerse?.. Ya şoför parayı vermeden atlayıp kaçtığını karakola haber verirse?.. O zaman candarmalar kendisini dövmezler miydi? Acaba candarmaların dayağı mı daha kötü idi, şoförün dayağı mı? Belki otomobildeki müşterilerden bir merhametli çıkar da bunu dövdürmezdi. Fakat bu kadar adamın içinde rezil olmak vardı. Üstelik don gömlekle kalacaktı. Bu kılıkta İzmir’e nasıl girer, hemşerilerini nasıl arardı? Atlamaktan başka çare yoktu...

Fakat atlamayı nasıl becerecekti? Kamyon, arkasında atılmış pamuk gibi bir toz yığını bırakarak koşuyor, dar dönemeçlerde, içindekileri bir yandan bir yana fırlatarak, kıvrıntılar yapıyordu. Birçok defa gördüğü halde hiç içine binmediği bu acayip şey, çıkardığı gürültü ve insanı sersem eden hızıyla, ciğerlere ve beyne dolan sıcak benzin kokusu ile birdenbire korkunç bir kılık alan bu makine ona anlaşılmaz bir ürkeklik veriyordu. Bu toz, gürültü ve sürat kargaşalığı içinde dumanlanan kafasından, bozuk bir rüya şeridi gibi, köyü, kendisine anlatılan İzmir’in hayalinde yarattığı vuzuhsuz şekilleri, şoförün benzin kokulu yüzü, Beyşehir’de inen gözlüklü avukatın siyah ceketinden fırlayan sıska ensesi geçiyordu.

Ara sıra otomobil herhangi bir sebeple yavaşlar gibi olunca delikanlı yüzünde zapt edemediği bir dehşet ifadesiyle yerinden fırlıyor, -Acaba duracak mı? Para toplamaya mı başlayacak?- diyor; araba tekrar hızlanınca derin bir nefes alarak yerine çekiliyor ve atlamak için kati kararını veriyordu. Fakat nasıl atlayacak? Bu kamyon, bu gitgide gözünde büyüyen, bütün hislerine alışmadığı ve ezici tesirler yapan korku makinesi kendisini bir kısaç gibi yakalamıştı. Buradan

kurtulmasına imkan olmadığını sanıyordu. Gözleri alev alev olmuş, dört tarafına bakıyor, etrafındaki köylülerin, ön sıralarda oturan efendilerin hep kendisine baktıklarını, biraz kımıldasa yakasına yapışacaklarını zannediyordu. Alnından yanaklarına doğru terler akıyor ve şakaklarındaki ayva tüylerini ıslatıyordu.

Otomobil birdenbire yavaşladı. Yolun sol tarafı sarp bir kesme idi ve sağ tarafta, iki minare boyunda bir yar, esner gibi ağzını açmıştı. Yol birdenbire darlaşıyordu. Motorun hafifleyen gürültüsü arasında aşağıdan doğru gelen bir su şırıltısı duyuluyordu. Henüz taş bile döşenmemiş olan şosenin bu kısmında çökme ve kayma tehlikesi bulunduğu için yolcular burada yayan yürür ve otomobiller yavaş yavaş ilerlerdi. Bunun için otomobili tamamen durdurmadan şoför başını arkaya doğru çevirdi ve:

-Haydi beyler!- dedi.

Birdenbire arka tarafta bir hareket oldu: Delikanlı, gözleri dönmüş, korkudan titreyerek, kendini dışarıya, yolun üstüne fırlattı. Fakat daha durmamış olan otomobilden bu tersine atlayış ona muvazenesini kaybetti; olduğu yerde birkaç kere döndükten sonra ayağı boşa gitti ve eliyle çalılara tutunmaya çabalayarak, kafası sivri taşlara çarpa çarpa ve arkasından acı bir hışırtı ile akan topraklar ve ufak taşlarla birlikte, yardan aşağıya, şimdi şırıltısı daha çok duyulan dereye doğru yuvarlandı.

(Sabahattin Ali, Ayda Bir, Eylül 1935)

Konusu: Hikâyede yol parasını ödemeyeceği için bindiği kamyonun atlayarak uçuruma yuvarlanan yoksul köylü bir gencin acı sonu anlatılıyor.

Teması: Yoksulluk ve çaresizlik

Temel Çatışması: Hikâyede temel olarak sınıflar arası çatışma, zengin-yoksul çatışması, aydın-köylü çatışmasından söz edilebilir.

Kamyon Hikayesinin Olay örgüsü Maddeler Halinde

- İzmir'e gidecek kamyonun yolculuk için hazırlanması
- Yoksul genç bir köylünün yolculuk için gelmesi
- Önce yer yok diye alınmayan genç köylünün kamyonun alınması
- Yolculuğun başlaması
- Genç delikanlının kamyoncuya verecek yol parasını olmadığı için endişelenmesi
- Parasız köylünün para ödememek için kamyonun aşağı atlayarak uçurumdan yuvarlanması

- **Kişiler ve Özellikleri**

Genç köylü: Öykünün başkahramanıdır. On sekiz yaşlarında yoksul ve çaresiz köylü bir gençtir. Ailesine yük olmamak için İzmir'e amelelik yapmaya gitmektedir. Hem parasızlık hem de bir kamyonla ilk kez binmenin verdiği heyecan ve endişe içindedir. Kamyonun yolculuk bitmesine yakın durdurulup şoförün yol parası toplayacak olması onda derin bir korku uyandırır. Hiç parası olmadığı için çareyi kamyonun atlamakta bulur, uçurumdan yuvarlanır.

Diğer Kişiler: Kamyon şoförü, yamak, manifaturacı, genç köylünün babası ve ona akıl veren arkadaşı ile kamyondaki diğer yolcular öykünün yardımcı kişileridir.

- **Mekân ve Özellikleri:**

Mekân: Zincirli Han, kamyon kasası, geriye dönüşle anlatılan genç köylünün köyü...

- **Zaman ve Özellikleri:**

Hikâyede belirgin zaman ifadeleri yoktur. "Yolculuğun ikinci günü akşamına doğru" gibi zaman bildiren ifadeler geçmektedir. Yolculuğun başladığı ilk gün hikâyedeki zamanın başlangıcıdır. Ayrıca hikâyede başkahramanın babası ve arkadaşıyla ilgili olan kısımlarda geriye dönüşler söz konusudur.

Dil ve Anlatım Özellikleri:

Sabahattin Ali bu hikâyesinde gerçekçi bir anlatımla yoksulluk ve çaresizlik temasını işlemiştir. Sade ve yalın bir dilin kullanıldığı hikâyede yazar, başkahramanın psikolojik durumunu başarılı bir şekilde tasvir etmiştir. Metinde dönemin zihniyetini yansıtan ifadelerin yanı sıra yerel söyleyişlere de yer verilmiştir.

Anlatıcının Bakış Açısı:

Hikâyede **ilahi ve müşahit anlatıcının bakış açıları** birlikte kullanılmıştır. Farklı anlatıcıların kullanılması hikâyeye kurgusunun ve temasının verilmesinde bir bütünlük sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Anlatım Biçimleri:

Kamyon hikâyesinde öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimleri kullanılmıştır.

Öyküleyici Anlatıma Örnek: Köylü döndü. Esmer, uzun boylu adam şoföre:

" Ne diye yer yokmuş, arkada bir yere sıkıştır!" dedi.

Bu adam kamyonun sahibi idi. Şoför yüzünü buruşturarak indi.

Betimleyici Anlatıma Örnek: Şoförün yanında oturan siyah elbiseli, gümüş çerçeveli gözlük takmış, yaşlıca, sünepe tavırlı bir adam-Beyşehir taraflarına dava toplamaya giden bir avukat-başını arkaya çevirerek "Uğurlar olsun cümlenize!" diye bağırdı.

Hikaye incelemesi 2

MESERRET OTELİ

İstasyona iki erkekle bir kadın indi. Yağmur çok şiddetli yağıyordu. Genç bir hamal, bu üç kişilik grubun eşyalarını yükledi. Kadın, hamala,

— Meserret Oteli'ne, dedi.

Hamal,

— Meserret Oteli'ne mi? diye sordu.

Bu soruşta, işitmekten değil, bu güzel sözü bir daha tekrarlatmak isteyen, acemi bir haletiruhiye var gibiydi. Kadının sesi, yağmurlu havanın içine daha madeni bir yağmur gibi düşmüştü. Erkekler, sessiz sedasız, ceketlerinin yakalarını kaldırmış, istasyon binasının içine doğru kaçıyorlardı. Genç kadınsa, hamalın sorgusuna başıyla müspet bir cevap verdikten sonra, kırmızı muşambasını uçuran rüzgâra doğru seğırtmekte idi. Birden geriye dönüp hamala,

— Çocuğum, dedi. Daha iyisi, bize bir araba bulsan!..

Arabaya, birbirine sıkışarak yerleştiler. Hamal da eşyaları arabacının yanına birer birer koymuş; arabanın içine ve genç kadının, bir erkek çocuk yüzü taşıyan kafasına dönmüş,

— Uğurlar olsun, demişti. Allah rahatlık versin! Erkekler ilk defa seyahate çıkmışlara mahsus acemilik ve sersemlik dolu idiler. Kadın, hamala,

— Eyvallah, dedi.

Araba hareket etti. Hamalın elleri açık kalmıştı.

Araba çamurların içine daldı. Yolcular, uzakça şehre doğru çekip gittiler. Neden sonra, kadının aklına geldi.

— Ah, dedi, ne eşeğim! Hamalın parasını vermeyi unuttum.

Erkekler, kadın "ne berbat bir hava" demiş gibi, kafalarını salladılar ve sersemliklerine daldılar. Arabacı, atlarına homurdanıyordu. Geniş sırtında rüzgâr esiyordu.

Kadın müteessir, arabacının sırtındaki rüzgâra bakıyordu.

Birkaç defa ona seslenmek istedi. Fakat, cesaret edemedi. Bu sırtın ötesinde, göreceği iki haydut gözüyle karşılaşmak mümkündü. Bütün bu sırt ve arka manzarasından, gözünün önüne bir kürek mahkûmunun kül rengi kafası, gözleri, katil hayatiyeti geleceğine emindi. Fakat birden kafasını ve kalbini dolduran bir cesaret ve tecessüs hamlesiyle,

— Arabacı! dedi.

Rüzgârlı, kalın, geniş sırt ürpermişti. Ürpermişti ama, yağmurlu, ıslak kafasını çevirmemişti.

Kadın ikinci defa seslendi. Bir kafa homurdanır gibi döndüğü zaman, kadın, hayalde yaratılan şeylerin hakikatteki aykırılığıyla karşılaşmaların ahmaklığıyla mı susmuştu?

Şimdi güzel ve köylü bir çehre, on üç yaşında bir çocuk yüzü, ona soruyordu:

— Ablacığım ne oldu? Bir şey mi unuttunuz?

— Hamalın parasını vermeyi unuttuk da...

— Zıyanı yok abla, ben dönüşte kendisine veririm.

Arabacı arabadan inmiş, bir başka arabacı yerine gelmiş gibi, aynı sırt manzarası kadının gözlerinde yeniden peyda oldu. Ve kadın, hayaline, tekrar bir haydut çehresi mıhlıyarak, kasabanın çamurlu, ıslak, ölü çarşılarını seyre daldı.

Meserret Oteli, kasabanın en güzel oteli idi. Erkekler, acemiliklerini boyun bağlarını çıkarır gibi çıkarmışlar, otelciye isimlerini yazdırıyorlardı. Kadın, küçük salonu gözden geçirmekteydi. İsviçre'de bir aile pansiyonunun şirin köşkünde, iki kış geçirmişti. Basit, kullanılmaya elverişli, çıplak denilecek kadar boş, fakat her şeyi tamam bir salondur.

Anadolu'nun bu küçük nahiyesinde bir İsviçre köyünün konforunu yaratan adamı görmek merakıyla, küçük bir masanın önünde, sandalyeye oturmadan reverans eder gibi bükülmüş, yolcu kâğıtlarını dolduran otelciye,

— Bu otelin sahibi siz misiniz?, diye sordu.

Genç adam kafasını kaldırmadan

— Evet, benim, dedi.

Kadın, “Evli misiniz?” diye sormak istiyor; bir Avrupalı kadın zevkiyle süslü ve muntazam salonu, bu kafası tıraşlı adamın yapacağına inanmak istemiyor gibi duruyordu. Kadın, bu suali her nedense sormadı.

Duvarda iki resim levhası vardı. Birisi bir bostan dolabının gölgesini ve şıkırtısını, kovaların akşam ışığıyla dolmuş parıltısını bir fotoğraf hissizliği ile aksettiriyor. Bir diğeri, acemi fakat çok hassas bir fırçanın çok çabuk kaçan bir hayali zaptetmek için baş döndürücü bir acele içinde çırpındığı bir genç kız portresi idi. Otelci ile işlerini bitiren erkekler de bu genç kız resminin önüne dikilmişlerdi. Bir tanesi, bu portrenin üzerinde yaptığı tesiri ifade etmesini bilen bir çehre ile dalgın,

— Bu portrede, dedi. Bir sürat var. Âdeta ressam bu çehreyi yüz kilometre yapan bir trenin içinde geçerken, durulmayan istasyonların birinde dikilmiş sıtmalı bir kız çocuk hayalini kafasında sonradan canlandırmış, büyütmüş de yapmışa benziyor.

Otelci de oraya bakıyordu. Gülümser gibi gözleri duvarda, resmi görmüyor, fakat o tarafa bakıyordu. Sessiz denilecek kadar haletiruhiyesizdi. Alışılan, özlenen bir çirkinliği, entelektüel bir yüzü vardı.

Mütevazı bir sesle,

— Hemşirem gözlerini yummadan birkaç saat evvel... dedi.

Hepsi, tekrar gözlerini portreye çevirmişlerdi. Kadın, yüzünü dönmeden,

— Bu resmi siz yaptınız değil mi? dedi.

Erkekler, otelcinin “Hayır, ben yapmadım!” demesini bekliyorlar gibi bir hal almışlardı.

Kadın, sorduğu sorunun cevabını almış kadar müsterih bekliyordu.

Otelci ağır ve düşünceli,

— Hayır, dedi.

Sanki erkekler geniş bir nefes almışlardı. Kadın, bu menfi cevaba hayret etmemişti.

Otelci devam etti.

— Bizzat kendisi yapmış. Bir arkadaşı aynayı tutmuş. O, kendi eliyle, işte bu resimdeki gibi gülümseyerek... Bizzat kendisi yapmış.

(...)

Otelci, ağır ağır odadan çıktı. Birkaç saniye sonra tekrar içeriye girdi.

— Bir emriniz olursa, dedi, zile basarsınız. Garson size odalarınızı gösterir. Yatmadan evvel sıcak bir şey içmek arzu ederseniz size çay da hazırlayabilirim.

Otelcinin yüzü heyecanlıydı. Yüzlerce müşteriye yaptığı gibi, bir iskemlenin üstüne ters oturup, gözleri görmeden resimdeki kızın hikâyesini anlatmayı gayri şuurî arzu ediyordu.

Fakat kadın,

— Teşekkür ederiz. Evet, yatmadan evvel bir çay içebiliriz. Çok teşekkür ederiz.

Otelci, ikinci defa çıktıktan sonra, kadın yol arkadaşlarına İsviçre’de tanıdığı bu ressam kızın macerasını anlatmak istedi. Sonra bu hikâyeyi anlatmış kadar yorgun ve mecalsiz, hatta yarı yolda, öte tarafı dinlenilmeyeceğinden korkmuş gibi sustu. Ve arkadaşının hatırasıyla uzun müddet gözleri portrede düşündü. Aynayı tutarken söylediklerini şimdi birer birer ses, ışık, rüzgâr ve yağmur arası bir sükûtle yeniden işitiyordu:

— İstasyonda genç bir hamal, eşyanı alacak, sana birkaç defa, sesi işitmek için, bir sözü tekrarlayacak. Sen ona parayı vermeyi unutacaksın. Kocaman sırtlı bir arabacı döndüğü zaman, on üç yaşında bir köylü çocuğu yüzüyle karşılaşacaksın, sonra arabacı, arabadan inmiş de, bir başkası yerine oturmuş gibi aynı sırt manzarası karşısında peyda olacak. Kasabanın ölü çarşılarını seyretmeye gideceksin. Belki hava yağmurlu olacak. Sonra ağabeyim... Gözleri, özlenen ve alışılan çirkinliği, entelektüel siması. Bana söz... Muhakkak gidip bir gece bizim otelde yatacağın, değil mi?

Sait Faik Abasıyanık

Hikayedeki bazı sözcüklerin anlamları:

haletiruhiye : Ruhsal durum, ruh durumu.

hayatiyet : Yaşama gücü, canlılık.

hemşire : Kız kardeş.

meserret : Sevinç.

müspet : Olumlu.

müsterih : Bütün kaygılardan kurtulup gönlü rahata kavuşan, içi rahat olan.

müteessir : Üzölmüş, üzüntölü.

nahiye : Bucak.

seğirtmek : Sıçrayarak yakın bir yere doğru koşmak.

tecessüs : Merakını gidermeye çalışma, görme; anlama merakı.

Konusu: Seyahate çıkmış iki erkek bir kadından oluşan grubun Meserret Oteli'ne giderken ve otele geldikten sonra yaşadıkları anlatılıyor.

Teması: Sadakat ve vefa

Yapısı: Hikâye bir olaydan çok durum hikayesinin özelliklerini taşımaktadır.

Olay örgüsü: Hikayedeki olaylar; belli bir sıra dahilinde gelişen olaylar dizisi şeklindedir.

- İki erkek ve bir kadından oluşan üç kişilik bir grubun istasyonda inmesi
- Bir araba tutup Meserret Oteli'ne varmaları
- Kadın ve erkeklerin otel salonunun duvarındaki iki resmi incelemesi
- Kadın, erkekler ve otelcinin genç kız portresi hakkında konuşmaları
- Kadının duvardaki resmi yapan ressam kızın aslında arkadaşı olması, kızın kendi resmini yapması için ona ayna tutarken genç kıza söylediklerini hatırlaması.

Kişiler:

Kadın: Hikâyenin asıl kahramanıdır. İstasyonda indikleri zaman yanında erkek karakterler olduğu halde eşyaları taşıması için bir hamal tutması, ondan bir araba bulmasını istemesi, hamala ücretini onun verecek olması kadın karakterin grubu yönlendiren baskın, güçlü bir kişi olduğu sonucuna ulaştırır. Kadın kırmızı bir muşamba giymiştir, arabacının geniş, heybetli sırt görünüşünden de çekinmektedir.

Otel sahibiyle diyaloglarından meraklı, genel konuşmalarından nazik biri olduğu anlaşılır. Ayrıca ölen arkadaşına karşı vefalı bir dosttur. Onun son isteğini yerine getirmek için Meserret Oteli'ne gelmiştir.

Diğer Kişiler: İki erkek, hamal, arabacı, otelin sahibi...

Mekân: Dış mekanlar, İstasyon, küçük bir Anadolu kasabası, iç mekân Meserret Otelidir. Üç arkadaşın geldiği otel, basit ama kullanışlı, çıplak denecek kadar boş ama her şeyi tamam bir salonu vardır. Salonu Avrupalı kadın zevkiyle süslü ve muntazamdır. Salonunun duvarında biri genç kız portresi olan iki resmin yer almasıdır.

Zaman: "Rüzgâr, yağmur ve çamur" sözcüklerinden havanın kötü olduğu, muhtemelen mevsimin sonbahar veya kış olduğu bilgisine ulaşılabilir.

Dil ve Anlatım:

Öykünün dili sade ve yalındır. Çok yoğun sanatlı söyleyiş, kapalı ifadeler yer almamaktadır. Günlük dilin ve sanatlı dilin dengeli şekilde bir arada kullanıldığı, diyalogların gündelik dili beslediği ve daha çok betimlemelerde edebiliğin olduğu bir dil vardır. Yerel söyleyişlere yer verilmemiştir.

Anlatıcı ve bakış açısı: Hikâyede ağırlıklı olarak gözlemci bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıda insan psikolojisi, düşünce ve niyetine dair açıklama, betimleme; olacakları önceden bilme ve bunlar hakkında ip ucu verme gibi durumlar oldukça azdır. Tersine, anlatıcı konuya hâkim olmayan bir gözlemci havası vermektedir, bilgisi dahilinde olmayan bakış açıları sunmaktadır:

Bu soruşta, işitmekten değil, bir güzel sözü bir daha tekrarlatmak isteyen acemi bir halet-i ruhiye var gibi idi. **(Anlatıcının yorumudur.)**

Yolcular, uzakça şehre doğru çekip gittiler. Neden sonra kadının aklına geldi. (Anlatıcı, gidilen yerin adını bilmemektedir. Kadının nasıl olup da hamalın parasını vermeyi unuttuğunu hatırlaması hakkında anlatıcının bir bilgisi yoktur.)

Hikaye İncelemesi 3

HARİKA ÇOCUK

Bisküvi, çikolata, kâğıtlı şeker, zeytinyağı, sabun yapım evleriyle küçük tamir atölyelerinin yan yana odalarda bulunduğu, sefertasına benzeyen hanlardan birinin genzi tıkayan pis havası içinde ekmeğini küçücük pedalıyla kazanmaya çalışan bir arkadaşı görmeye gitmiştim. Bulamadım. Dönecektim ki kapı yanında duran büyükçe bir tahta sandığın içinde onu gördüm: Peynir ekmeikle domates yiyordu. Kirli, kıvr kıvr sarı saçları vardı. Makine yağıyla kararmış yüzü, içlerinden aydınlanan harikulade yeşil gözleri...

— Matbaacı abiyi mi aradınız?

— Evet.

— Az evvel kâat kestirmeye gitti. Gelecek.

Yanındaki boş bir tahta sandığı ters çevirip ikram etti:

— Buyurun, oturun! Öyle tatlı bakıyordu ki oturdum. Ekmeğini bölerek uzattı. Aç olmadığımı söyledim.

— Yoksa ellerim kirli diye mi?

— Yok canım.

— Bizim işte temiz kalınmıyor ki...

Tamir atölyelerinden birinde çıraklık ettiğini sanarak, sordum:

— Ne iş görüyorsun?

— Torna, tesviye...

— Ha? Katıla katıla güldü:

— Kim duysa şaşıyor. Bu eylülde on ikiyi bitiriyorum halbuki... — Yani, torna tesviyeye ait her işi yapabilir misin?

— Ne var yapamayacak? Babamın atölyesi vardı eskiden. Sabahları okula giderdim, öğleden sonra da atölyeye.

— Kaça kadar okudun?

— İlk dördüne kadar.

— Sonra?

— İki kardeşimle ortada kaldık.

— Okulu bıraktın. Sever miydin okulu?

İçini çekti:

— Hem de nasıl!

— Ne olmak isterdin?

— Kaptan. Büyük denizlerde, dalgalı, korkunç denizlerde dolaşmak. Avrupa'ya, Amerika'ya gitmek. Üstüvayı geçerken vapurda eğlence gırla gidermiş. Doğru mu?

— Doğru...

— Sonra, New York limanındaki Hürriyet heykeli. Boyu kaç metre onun? Büyük mü?

— Bilmem.

— Robenson Kruzoe'yi okudunuz mu siz?

— Okudum.

— İssiz adada nasıl da yaşayabilmiş? Değil mi? Böyle şey olur mu?

— Olmasa daha iyi değil mi?

— İyi ama, oluyor. Yahut da yazarı öyle düşünmüş. Ama iyi düşünmüş. Ne olursa olsun, aferin Robenson'a. İssiz adada elini kolunu bağlayıp durmamış, hemen işe girişmiş. Marifet ölmek değil mi? Yaşamak!

Makine yağlarıyla kirlenmiş mendilini çıkarırken, gözlerim tulumunun geniş cebindeki cam

misketlere ilişti. O da bunun farkındaydı. Çıkardı, avucunda şıkırdatarak:

— Ne yapalım, dedi. İş, iş, iş... Bun alıyor insan. Paydoslarda Ateş Ali'yle oynuyoruz.

— Ateş Ali kim?

— Alt kattaki bisküvi yapımevinde çalışıyor. Bizim mahalleli. Her sabah işe birlikte geliriz.

Benim annem yok, onun babası. Maça, sinemaya filân da beraber gideriz.

— Misketi mi çok seviyorsun, sinemayı mı, yoksa maçı mı?

— En çok maçı ama, hava alıyoruz.

— Niye?

— Numaralı tribün bize göre değil. Tekliği toka ettik mi, Teksas'a bırakıyorlar. Teksas'ta da boyumuz yetişmiyor. Stadyumu yaparken çocukları düşünmemişler!

— Siz de?

— Biz de sinemaya gidiyoruz Ali'yle çocukluk... Tabii pazarları. Babam evdeyse, sabahleyin erkenden tüyerim. Doğru Şehzadebaşı'na.

— Değilse?

— Değilse tüymek olmaz. Su ısıtmak, yıkanmak, kardeşlerimi yıkamak vazifesi bana düşer.

— Kaç para kazanıyorsun tesviyecilikten?

— On lira haftada.

— Yetiyor mu?

— Bu pahalılıkta yeter mi? Başka atölyelerden yirmi beş lira veriyorlar ama, gidemiyorum.

— Niye?

— Usta babamın arkadaşı!

— İşte de bir dalavere olmasın?

— Benim de aklıma gelmiyor değil. Kötü şeyler düşünmek istemiyorum.

Dereden, tepeden uzun uzun konuştuk. Bu arada her gün, sabahın beşinde çalar saatin sesiyle uyandığını, gaz ocağına çaydanlığı oturttuğunu, bulaşıkları yıkadığını, çarşıdan ekmek peynir aldığını, altıya doğru kardeşlerinin karnını doyurup altı buçukta omuz omuza işçi kalabalığıyla vapura binip yedide köprüye geldiğini, yediyi çeyrek geçte de atölyede iş başı yaptığını öğrendim.

— Peki, ne olacak bunun sonu?

— Ne gibi amıca?

— Meselâ, bir imkân çıksa karşına. Tekrardan okula girip, sonunda da kaptan olmak ister miydin? İlk gözleri sevinçle parladı. Sonra sönükleşerek bir noktaya takıldı kaldı.

— Ha? İster miydin?

— İsterdim ama...

— Ama?

— Kardeşlerim. (...)

İçimde bir damar sızladı.

— Benden geçti. Kardeşim okuyor. Öteki küçük daha. Büyüyünce onu da okula vereceğim.

Haftalığım elli olur o zaman herhâlde...

Birden sordu:

— Amıca.

— Ha?

— Benim boyum hep böyle kısa mı kalacak?

— Niçin? Büyümüyor mu?

— Annem ölmeden evvel duvara kurşun kalemiyle çizmiştim. Ölçüyorum. Hâlâ aynı yerde.

Yoksa cüce mi kalacağım?

Dudaklarımdan çıkacak cevabı heyecanla bekliyordu ki, makine şakırtıları yüklü sıcak

koridorun kirli aydınlığında iri yarı biri belirdi:

— Ayhan!

Onun da üstü başı, eli yüzü kir pas içindeydi.

Çocuk sandıktan fırladı:

— Hâlâ karnını doyurmadın mı?

— Doyurdum. — Doyurduysan, git de o borulara dış aç!

— Peki usta...

Beni unutmuştu bile. Koridorun kirli aydınlığında koşarak uzaklaştı. Dipteki atölyeden içeri girdi. Peşinden gittim. Atölye penceresinin kenarından heyecanla seyrettim: Boyu yetişmediği için ters çevrilmiş bir tahta sandığın üzerinden idare ediyordu makineyi. Makineyse, çocuğun emri altında munis bir hayvan kadar uysal, yere kıvrım kıvrım, pırlıl pırlıl demir yongalar dökülüyordu.

**Orhan Kemal
Grev**

Hikayedeki bazı sözcükleri anlamları:

teklik : Lira.

Teksas : Okuduğunuz metinde, stadyumda kale arkası için mecaz anlamda kullanılmıştır.

toka etmek : Vermek.

Üstüva : Osmanlı Dönemi'nde Uganda'nın bulunduğu, Ekvator bölgesine verilen ad.

yonga : Kesilen, yontulan veya rendelenen bir şeyden çıkan parça.

Toplumcu gerçekçi bir anlayışla işçi ve köylünün, dar gelirli memurların, işsizlerin, sokaktaki adamın sorunlarını yansıtan **Orhan Kemal, Harika Çocuk** adlı hikâyesinde çalışmak zorunda kalan, küçük, sevimli bir çocukla ilgili izlenimlerini kaleme almıştır.

Bu hikâyede sade, anlaşılır ve sürükleyici bir dil kullanmış; soyut, kapalı, simgesel anlatımlara ve imgelere başvurmamıştır.

Sosyal gerçekçilik anlayışıyla, unutulmuş ve eğitim görmemiş çocukların problemleri üzerinde durmuş, "küçük insanlar"ın hayatını yansıtmıştır.

Konu ve Tema

Konu: Çalışmak zorunda kalan küçük bir çocuğun, bir tamircinin yanında çırak olarak çalışması

Tema: Geçim sıkıntısı

Olay Örgüsü

- Kahramanın (anlatıcının) kendi arkadaşını görmek için tamir atölyesine gitmesi
- Tamirciden dönerken küçük bir çocuk işçiyle karşılaşması
- Çocukla aralarında geçen diyalog
- Çocuğun ustasının yanına gitmesi ve anlatıcının çocuğu izlemesi

Mekân (Yer) ve Zaman

Mekân: Tamir atölyesi

Zaman: Hikâyede belirgin bir zaman verilmemiştir ancak anlatıcı ile işçi çocuğun konuşmalarından zaman diliminin gündüz olduğu çıkarılabilir. Hikâye, kahraman anlatıcının atölyeye gelmesiyle başlayıp küçük işçiyi ustasının çağırmasıyla bitiyor.

Kişiler

Anlatıcı: Hikâyenin kahraman anlatıcısıdır.

İşçi Çocuk (Ayhan): Ailesine destek için çalışmak zorunda kalan, tesviyecilikle uğraşan, boyunun kısa olmasından yakınan küçük bir çocuktur.

Usta: Ayhan'ın atölyedeki ustasıdır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Kahraman (ben) anlatıcının bakış açısı hâkimdir. Anlatıcı hem hikâyenin aktarılmasında hem de olayların gelişiminde etkilidir. Diğer karakterlerle iletişim hâlinindedir. Hikâyede her şey onun kişisel penceresinden anlatılır.

Dil ve Üslup

Harika Çocuk, Cumhuriyet Dönemi'nin dil ve anlatımına uygun olarak sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Yazar, hikâyenin kahramanını yöresel ağızla konuşturmuştur. Hikâye, tamir atölyelerinin olumsuz koşullarını betimleyerek başlamış ve diyaloglarla devam etmiştir. Hikâyede anlatıcının konumu ve diyaloglar birbirini tamamlamıştır. Yazarın diyalog tekniğine sık sık başvurması anlatıcının varlığını silikleştirmiş, kişiler arasında eşitlik sağlanmıştır.

Anlatım Teknikleri

Anlatma bölümlerinde çocuğun annesinin ölümünden bahsetmesi ve onu anlatması “**geriye dönüş**” tekniğinden; olayların kısa kısa anlatılması da “özetleme” tekniğinden yararlanıldığını göstermektedir. Ayrıca hikâye boyunca anlatıcı ile işçi çocuğun karşılıklı konuşmaları ise “diyalog” tekniğine başvurulduğunu göstermektedir.

Dil bilgisi konuları

Anlam Bakımından Cümleler

1. Karşılaştırma
2. Yakınma
3. Eleştiri
4. Beğenme
5. Tanım
6. Öneri
7. Tahmin
8. Ön yargı
9. Varsayım

1. **Karşılaştırma Cümlesi:** En az iki farklı varlığı, olayı, durumu, kavramı birbiriyle örtüşen birbirine benzeyen ya da karşıt yönleriyle zayıflık üstünlük eşitlik-denklik vs belirterek kıyaslayan cümlelerdir. Karşılaştırma cümlelerinin sadece aradaki farkların değerlendirildiği cümleler olmadığına, benzer yönlerin de kıyaslanabileceğine özellikle dikkat edilmelidir.

Örnek:

- İlk kitabı diğerlerinden daha detaylıdır.

Neler, hangi yönden karşılaştırılmış?

İlk kitabı ile diğer kitapları, detaylı olup olmamaları yönünden

Benzer yönleri mi, farklı yönleri mi karşılaştırılmış ?

Farklı yönleri

- İlk kitabı da diğerleri gibi roman türündedir.

Neler, hangi yönden karşılaştırılmış?

İlk kitabı ile diğer kitapları, eserin türü yönünden

Benzer yönleri mi, farklı yönleri mi karşılaştırılmış ?

Benzer yönleri

Karşılaştırma ilgisi “daha, en, gibi, kadar” vb. edat ve zarf nitelikteki sözcükler veya “-den/-dan, -ki(n)den” vb. ekler yardımıyla da sağlanır.

- Bugüne kadar gördüğüm **en** güzel rüyaydı.
- Sandığımdan **daha** hızlıymış.
- Sen de en az benim **kadar** durgunsun.
- Yemeğin tuzu dün**künden** fazla olmuştu.
- Bu ürkütücü yalnızlık, çöldeki sessizlik**ten** farksızdı.
- Onun **gibi** daha niceleri bir lokma ekmeğe muhtaçtı.

Örnek:

- Tiyatroda, sinemadaki kadar olanağa sahip değiliz.
- Bayram tatilinde İzmir'in trafiği de İstanbul'ununki gibi sakindi.
- Bağlama Anadolu'da en çok rağbet gören çalgıdır.
- Yaz aylarında Maraş'ta hava, Adana'ya göre serin olur.
- Erciyesin ayazı hiçbir dağın soğuna benzemez.
- Aşağı yukarı aynı kilodayız seninle.
- Formula 1 pist ekipleri kadar hızlı buradaki garsonlar!
- Şimdilerde eski gemilerin yerini son derece modern gemiler almış.
- Ahmet sınavlara Mehmet'ten daha iyi hazırlandığı için yüksek not aldı.

2. Yakınma Cümlesi: Herhangi bir kişi, kurum, olay veya durumdan hoşnut olmadığımızda, yolunda gitmeyen bir şeyler fark edildiğinde kurduğumuz cümlelere **yakınma veya şikâyet cümleleri** denilmektedir. Bu cümleleri günlük hayatta sıklıkla kullanırız. Genellikle kendini bir şeyden sorumlu hisseden kişiler şikâyet cümlelerini daha sık kullanırlar. Bir annenin çocuğu hakkında, bir patronun çalışanları hakkında veya bir öğretmenin öğrencileri hakkında şikâyet dolu sözlerine sıklıkla karşılaşılr.

Olumsuz bir durum karşısında şikâyetçi olmaya yakınma adı verilir. Yakınma cümlelerinde kızmadan şikâyet etme anlamı bulunur. Yakınma cümleleri çoğunlukla “*keşke, bari, hiç değilse, hiç olmazsa, de, ki*” gibi kelimelerle kurulur. “*Hiç olmazsa bu işi düzgün yap.*” cümlesinde kişinin daha önce yaptığı işlerde başarısız olduğu, bu işi ciddiye alarak başarıyla tamamlaması istendiği ifade edilmektedir.

Sitem cümleleri ile şikâyet cümleleri arasında şöyle bir fark vardır: Sitem cümleleri, bir kişinin herhangi bir davranışına veya sözüne karşı hissettiği alınganlığı ifade etmek için söylenir. Yani kişinin kendini değersiz hissetmesine neden olacak bir durumdan kaynaklanan cümlelerdir bunlar. Fakat şikâyet (yakınma), kişinin kendisi mağdur olmasa bile söylenebilir. Örneğin “*Ankara'ya kadar gelmişsin; ama bana uğramamışsın.*” cümlesinde kişi kendini değersiz hissettiği için bu sitem cümlesidir. Fakat “*Yetkili servisiniz cihazın kurulumu hakkında hiçbir bilgi vermedi.*” cümlesinde yolunda gitmeyen bir durumun sorumluları hakkında yakınılmıştır.

Örnek:

- Sabahtan akşama kadar bilgisayarla oynuyorsun!*
- ***Defalarca hatırlatmama rağmen, toplantıya yine gelmediniz!***
- *İsrarla çöplerini yere atan insanlar tehlikeyi göremiyorlar.*
- ***Ortalıkta boş boş geziyor ve hiçbir işe elini sürmüyor.***
- *Her seferinde en zor işi bana veriyorsun.*
- ***Trafik kurallarına uyan yok, herkes bildiğini okuyor.***

- Nerede nasıl davranacağını bir öğrenebilse.
- **İnsanlar hâlâ uğradıkları haksızlıklara ses çıkarmıyor.**
- Onlar benim sözlerime kulak asmazlar ki.
- **Sanki şimdiye kadar, gerektiği gibi çalıştı da.**
- Bir de konuşurken olayları abartmasa...
- **Ders çalış diye defalarca söyledim; ama söz dinletemedim.**

3.Eleştiri : Eleştiri cümleleri, varlık veya nesnelerin bazı yönlerini / özelliklerini iyi veya kötü yönleriyle ele alarak incelemeyi amaçlar. Sorularda genellikle bir edebiyat eseri hakkında eleştiri cümleleri görmeye alışık olsak da; bilim, sanat, spor gibi alanlarda çalışmalar yapan kişilerin ve hatta yakın çevremizdeki sıradan insanların da eleştirileceğini göz önünde bulundurmalıyız. Eleştirinin eş anlamlısı “**tenkit**” kelimesidir ve eleştiri hem olumlu hem de olumsuz olarak yapılabilmektedir.

Bir insanı, eseri veya konuyu doğru veya yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işine “**eleştiri**” denilmektedir. “*Eserinizde kullandığınız dil, hitap ettiğiniz kitleye pek uygun değil.*” cümlesinde yazara yöneltilmiş olumsuz bir eleştiri söz konusudur. Eleştiri cümlelerinde, bir şeyi eksik ya da üstün yanlarıyla ortaya koyma, olumlu ya da olumsuz yönleriyle değerlendirme söz konusudur.

Örnek:

- *İşe her gün üniformasız geliyor ve kuralları dikkate almıyorsun.*
- **Bu konuda söylenen haklı sözlere kulak asmadığını görüyorum.**
- *Bu kadar önemli bir ödevi, çok baştan savma yapmışsın.*
- **Takımın yediği ilk golde, kalecinin çok büyük ihmali var.**
- *Bu gidişle bir baltaya sap olamazsın sen!*
- **Filmde argo ve bel altı espriler, filmin kurgusuna gölge düşürmüştü.**
- *Gültekin Bey, giyimi, konuşması ve işindeki titizliğiyle gerçek bir karakter adamıdır.*
- **Yazarın kelimeleri seçmedeki ustalığı, daha kitabın ilk sayfasında kendini hissettiriyor.**

4.Beğenme Cümlesi: Beğeni anlamlı cümleler, kişilerin herhangi bir durum veya varlık hakkındaki iyi ve güzel duygu / düşüncelerini ifade eder. Bir davranışı olumlu bulma, gördüğü bir eşyanın güzelliğini ön plana çıkarma gibi takdir kazanma söz konusudur. Örneğin “*Bütün sınıfa örnek olacak bir proje ödevi hazırlamışsın.*” cümlesinde, öğretmenin ödevi beğendiğini anlayabiliyoruz.

Herhangi bir durumu ya da olayı iyi veya güzel bulmaktır beğenmek. Bu tür cümlelerde kişinin takdir ettiği bir şey söz konusudur. “*Bir resim ancak bu kadar derin anlamlar içerebilir.*” cümlesinde, ressamın eseri hakkında bir beğeni dile getirilmiştir. Bu cümlelerde herhangi bir

varlık ya da durum hakkında olumlu düşünceler içinde olduğumuzu ifade etme söz konusudur. “Saçlarını ne güzel örmüşsün bugün!” cümlesi, bir kişinin arkadaşının saçlarına olan ilgisini ve sevgisini açıkça ifade eden bir beğeni cümlesidir.

Örnek:

- Kapaktaki çiçekler tam istediğim gibi duruyor.
- **Her türlü rezaletin yaşandığı bu çevrede dürüst ve tertemiz bir insan olarak yetişti.**
- Ödev dediğin böyle olur.
- **Ben hayatımda böyle konforlu bir araç görmedim.**
- Aldığım bilgisayarın hızlı olması beni büyüledi.
- **Araba dediğin böyle rahat ve geniş olmalı.**
- Bu kıyafet sana çok yakışmış.
- **Konuşmanı çok büyük bir zevkle dinledim.**
- Yazar, olayları sıradanlığa düşmeden güzel bir üslupla yansıtmış.

5.Tanım: Tanım cümleleri, herhangi bir varlığın ya da kavramın ne olduğunu, zihnimizde canlanması gereken şeyleri ifade eden cümlelerdir. “Bir kavramın niteliklerini eksiksiz olarak belirtme veya açıklama, tarif” olarak ifade edilen “**tanım**” kavramından anlaşılacağı üzere, bu tarz cümleler ansiklopedi veya sözlüklerde açıklanan anahtar kelimelerin ilk cümlelerini andırır. Örneğin bir ansiklopediyi açıp, “*Bukalemun nedir?*” sorusuna cevap aradığımızı düşünelim. Bulduğumuz “**bukalemun**” maddesinde, “*Boy 30 cm’yi bulan, renk değiştirmesiyle ünlü bir tür sürüngendir.*” şeklinde bir açıklama buluruz. İşte aklımızdan geçen sorunun yanıtı olan bu cümle, bir tanım cümlesidir.

Bir varlığa ya da kavrama ait niteliklerin belirtildiği cümlelere tanım cümlesi denir. Bir kavramın, bir varlığın anlatıldığı cümleye “... **nedir?**” sorusunu yönelttiğimizde cevap alabiliyorsak bu cümle bir tanım cümlesidir. Örneğin “*Redif, dize sonlarındaki ekler arasındaki ses benzerlikleridir.*” cümlesinde, “redif nedir?” sorusunun cevabıdır, o hâlde bu cümle redifi tanımlayan bir cümledir diyebiliriz. Tanım bildiren yargılar “**nedir?**” sorusuna açıklayıcı ve tanıtıcı bir cevap verir. “*Bilim, fen konularıyla siyasal, ekonomik ve toplumsal konuları açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete veya dergi yazısına makale denir.*” cümlesi “**makale nedir?**” sorusuna cevap verdiği için tanım bildiren bir yargıdır.

Örnek:

- Sevgi, sahip olduğumuz en asil duygudur.
- **Kişinin kendini başkasının yerine koymasına empati denir.**
- Askerlik, Türk milletinin her ferdinin ilk mesleğidir.
- **İş, oluş, durum bildiren sözcüklere fiil adı verilir.**
- Yeni kitabım, aslında hayallerimle hayatımın savaşıdır.

- **Ünlü kişilerin kendi yaşamlarını anlattıkları yazılara otobiyografi denir.**
- 21. yüzyılda televizyon bir aptal kutusudur.
- **Dil, canlı bir iletişim aracıdır.**
- Tuz, yüz yıllardır kullanılan bir baharattır.
- **Gözler, kalpteki duyguları yansıtan aynadır.**

6.Öneri Cümlesi: Cümlenin anlam özelliklerinden **öneri cümleleri**, bazı konularda yaşanan sorunları aşmak için yapılması gereken davranışlarla ilgili fikir ortaya koymayı amaçlar. Bu cümlelerde ifade edilen şeyin yapılması hâlinde olumlu sonuçların ortaya çıkacağı ön görülür. İkaz (uyarı) cümlelerinden bir yönüyle ayrılır. Uyarı cümlelerinde sonucu önceden kestirilen bir durumu önlemek için daha kesin bir dille talimat verme söz konusudur. Öneri cümleleri ise daha çok nasihat cümlelerine yakındır. Kişinin bir sorunla başa çıkabileceği veya hayatına herhangi bir olumlu etki yapabileceği bir konuda fikirler ileri sürülür.

“Öğrendiklerinin kalıcı olması için, konuyu evde tekrar etmen ve bolca soru çözmek gerekir.” cümlesi bir tavsiye ifade eder; çünkü öğrencinin öğrenmesini kalıcı hâle getirmesi için bir öneride bulunulmuştur. Buna uymak veya uymamak öğrencinin elindedir. “Yağmur yağdığı için arabayı hızlı kullanma.” cümlesi ise bir uyarı ifade etmektedir. Buna uymak hayati bir önem taşımaktadır. Bir durumun daha iyi bir hale gelebilmesi için, bir konuda eksik görülen herhangi bir şeyin giderilebilmesi amacıyla teklif getirmektir aslında öneri cümleleri. “Uyumadan dişlerini fırçalasan iyi olur.” cümlesinde kişinin hayatına olumlu bir şeyler kazandıracığı düşünüldüğü için tavsiyede bulunulmaktadır.

Örnek:

- Hep aynı türde kitap okumak yerine, farklı türleri denemelisin.
- **Kitaptaki bilgiler üç bölümde verilirse daha kullanışlı olur bence.**
- Daldaki elmayı almak için merdiven kullanmalısın.
- **Yolculuğa çıkarken yanına bir kitap al ki canın sıkılmasın.**
- Farklı tonlarda kıyafetlerle tarz yapmalısın.
- **Bu işe sabırlı yaklaşmanız daha doğru olacak.**
- Kilolarından kurtulmak istiyorsan düzenli spor yapmalısın.
- **Kafanı dağıtmak istiyorsan, piknik yaparak doğayla buluş bence.**
- Konuyu iyice anlamak istiyorsan, önce tekrar et, sonra da bol bol soru çöz.

7.Tahmin Cümlesi: Tahmin veya sezgi cümleleri, bir olayın veya durumun yönü, şekli, zamanı veya sonucu hakkında bazı bilgi ve deneyimlere dayanılarak yapılan kestirmeleri ifade eder. Kişi bu tür cümlelerde, kendi fikir penceresinden bir sezgi ifade eder. “Akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak olabilecek bir şeyi, bir olayı önceden kestirme, kestirim” olarak tanımlanan tahmin cümlelerinde, kesinlik yoktur ve bilinmeyen durumlar hakkında sezgiler dile getirilir.

Örneğin “*Milli takımın bu maçı 3-2 kazanacağını düşünüyorum.*” cümlesinde, kişinin bilgi ve deneyimlerine dayanarak yaptığı bir tahmin söz konusudur.

Bir olayın, durumun, sonucun kesin olarak bilinmediği şartlarda kullanılan cümlelerdir. Kesinlik taşımayan, öznel yargılardır. Cümleyi söyleyen kişinin kendi fikrinde ulaşılmış olduğu bir sonuçtur. Tahmin cümleleri genellikle “*belki, galiba, sanırım, sanıyorum ki, zannedirim, sanki*” gibi kelimelerle oluşturulur. “*Abim şu anda Ankara’ya varmış olmalı.*” cümlesinde bir yargıya varılmış; fakat bu yargının olup olmadığı henüz tam bilinmiyor. Bu cümlede olduğu gibi bir kanıt olmaksızın olmuş ya da olacak bir şeyi anlamaya, hissetmeye sezgi ya da tahmin denir.

Örnek:

- *Aldığımız kek bu kadar insana yetmeyecek bence.*
- ***Ablam şimdi meraktan ölmüştür.***
- *Kara bulutlar birikiyor, fırtına çıkabilir.*
- ***Sanırım Gökçe de bizimle gelmek isteyecek.***
- *Ders şimdiye çoktan başlamıştır.*
- ***Her gün yanıma uğradığına göre, işi düşmüş olmalı.***
- *Bu bölümü kazandığına göre çok çalışmış olmalı.*
- ***Dün gördüğümde ağlamış gibiydi, çok üzüldü sanırım.***
- *Ayşe bugün çok süslenmiş, herhalde dışarı çıkacak.*

8.Ön yargı Cümlesi: Bir kişiyle veya olayla ilgili önceden olumlu veya olumsuz karar vermeye ön yargı denir. Ön yargının diğer adı peşin hükümlü olmaktır. Bazen bazı olay veya durumlar hakkında, kendi izlenim, sezgi, bilgi, duygu veya düşüncelerimize dayanarak ileriye dönük kestirmelerde bulunuruz. Henüz olayların başında, onların sonucunda nelerin gerçekleşeceğine dair beklentilerimizi yansıtan cümleler kurarız. Bunlar olumlu veya olumsuz olabilir. İşte bu sözlere **ön yargı cümleleri** denir.

“*Yeni ürettiğimiz araba çok satacak.*” cümlesinde araba daha piyasaya çıkmamıştır, tüketicilerin buna ne kadar ilgi göstereceğini bilmek mümkün değildir; fakat üretici ön yargılı davranarak çok satacağını ifade etmektedir. Aynı şekilde “*Kitabını titizlikle inceledim ve çok satanlar listesine gireceğinden hiç kuşku yok.*” cümlesinde kitabın çok satanlar listesine girmesi henüz gerçekleşmemiş bir olaydır. Belki de hiçbir zaman gerçekleşmeyecektir. Fakat sözün sahibi kendi izlenimlerine dayanarak böyle bir kestirme yapmış ve ön yargılı davranmıştır.

Örnek:

- *Biliyorum beni hiç sevmiyorsunuz.*
- ***Sanatçının son şarkısı rekorlar kıracak.***
- *Dergiyi şöyle bir inceledim ve gerçekten önümüzdeki sayılarda harika yazılar olacağına*

kanaat getirdim.

- **Sen sınavdan 90 al, ben kafamı keserim!**
- Eminim bu haber gündeme bomba gibi düşecek.
- **Onun suçlu olduğuna adım gibi eminim.**
- Son filminin de tutmayacağı apaçık ortada.
- **Serhat'ın bir baltaya sap olmayacağı en başından belliydi.**
- Müdür bizi görür görmez bağıırıp çağırarak.

9.Varsayım cümlesi: Gerçekte var olmayan bir durumun varmış gibi kabul edilerek geleceğe yönelik daha isabetli kestirmelerde bulunma amacıyla kurulan cümlelerdir. Varsayım, kelime anlamı olarak “henüz deneylerle yeteri kadar gerçekliği doğrulanmamış; fakat geçerli olduğu umut edilen teorik düşünce” olarak tanımlanır. Fakat dil anlatım konusu olarak düşünüldüğünde genellikle “**varsayalım, diyelim, tut ki...**” gibi ifadelerle kurulan cümleler olarak algılanmalıdır.

Bir durumun sonucu bilinsin ya da bilinmesin, kişinin bu durumu kendi istediği şekilde sonuçlanmış kabul ettiği cümlelerdir. Örneğin “*Tut ki patron seni işten çıkardı, ne yapacaksın?*” cümlesinde, bahse konu kişi henüz işinde çalışmaktadır; fakat böyle bir ihtimal gerçekmiş gibi kabul edilerek geleceğe dönük doğru kararlar alınmak istenmektedir. “*Diyelim ki sınavı geçemedin, o zaman ne yapacaksın?*” cümlesi, sınavı geçemediğin durumu şimdiden anlayabilmek adına kendimizi o ana koymayı ifade eden bir varsayım cümlesidir.

Örnek:

- *Farz edelim ki dağda şarjımız bitti, nasıl iletişim kuracağız?*
- **Kapıyı açamadın diyelim, eşyaları nasıl alacaksın?**
- *Diyelim ki sınavdan düşük aldın, dersten geçebileceğini düşünüyor musun?*
- **Yarına kadar işlerimizi bitirdiğimizi varsayalım.**
- *Diyelim ki bu uçağa yetişemedin.*
- **Bir an için rüyalarının gerçekleştiğini düşün.**
- *Diyelim ki uçak seferleri iptal edildi?*
- **Onun da senin gibi davrandığını düşün.**
- *Tut ki karnım acıktı, anneme küstüm...*

Dipçe (Not): 1.Ünite konuları 28 Eylül- 13 Kasım tarihleri arasındaki 7 haftalık konuları kapsamaktadır.

Hazırlayanlar;

Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi